

Puukka

Lempi Suutari muistelee

Antti Puukka (1880-1936) ja hänen puolisonsa Maria Puukka, o.s. Matikka, (1884-1976) omistivat ainakin vuodesta 1724 saman suvun hallussa olleen maatilan Kivipellolla ja 1930-luvulla Alahovinimisen tilan Viipurin maalaiskunnan Yliveden kylässä. Puukille syntyi neljä lasta: Lempi (1913-98), Arvo (1915-2000) Rauha (1919-2003) ja Helmi (s.1920). Antti Puukan kuoltua vuonna 1936 Alahovi (Puukkala) siirtyi Arvo-pojan omistukseen.

Lapsista vanhin, Lempi, avioitui vuonna 1935 sakkalilaisen Tauno Suutarin kanssa. Pian avioliiton solmimisen jälkeen he ostivat maatilan Särkisalon kylästä. Suutarit ehtivät viljellä tilaa vain muutamana vuoden, kun oli pakkolähtö edessä. Alkoi talvisota ja sen seurauksena menetettiin koti. Jatkosodan aikana he pääsivät takaisin Särkisaloon, mutta kesällä 1944 oli lähdettävä lopullisesti. Sodan aikana Tauno oli puolustusvoimien palveluksessa.

Monien vaiheiden jälkeen Suutarit päätyivät lopulta Säkylään, josta saivat viljeltäväkseen maatilan. Vuodet ja vuosikymmenet kuluivat työtä tehden. Perhe kasvoi, lapset aikuistuivat ja vähitellen eläkeikä lähestyi.

Lopetettuaan maatilan pidon Lempi ryhtyi kirjoittamaan muistiin asioita ja tapahtumia elämänsä varrelta. Myös omat vanhemmat ja isovanhemmat ovat saaneet laaja-alaisissa ja siten mielenkiintoisissa muistelmissa varsin keskeisen osan. Näin Lempi Suutari muistaa ja kertoo:

Varhaisemmat asiat ovat äitini ja äitini äidin kertomaa. Isäni ja äitini avioituttua eli vielä Tuomas Yrjönpoika Javanainen. Hän eli 90 vuoden ikäiseksi ja kuoli työmatkalla. Siihen aikaan vilja kuivattiin riihessä ja puitiin ahoksella. Hän oli riihen uuniin lisäämässä puita ja takaisin tullessa kaatui kuolleena maahan. Todennäköisesti sydänhalvaus. Tuomas Javanainen oli hyvä isäntä ja lahjakas ihminen. Venäjänkielentaitoisena hän kävi kauppaa Pietarissa. Silloin oli Venäjän vallan aika. Hänen säästämiänsä olivat äitini perimät kulta- ja hopearahat. Hänellä oli vain yksi tytär, Liisa, joka avioitui Pekka Teperin kanssa. Teperiä ei Javanainen koskaan hyväksynyt eikä antanut tälle isännyyttä. Vasta, kun Anna Pekantytär Teperi avioitui Martti Matikan kanssa, sai Matikka heti isännöyden. Vanha Tuomas olikin jo kovin iällä.

Anna ja Martti Matikka olivat äitini vanhemmat. Heidät muistan hyvin. Muuttaessamme Unnunkoskelta isoisä oli vuodepotilas. Hän sairasti hermohalvausta lääkärin mukaan ja oli viisi vuotta hoidettava vuoteeseen ennen kuolemaansa. Mummoni palkkasi sairaanhoitajan, kun kävi liian rasaskaaksi hoitaa sairasta yksin. Kyllähän äitikin yritti auttaa, kun ennätti. Hänellä oli pienet lapset, iso karja ja palkolliset perään katsottavana.

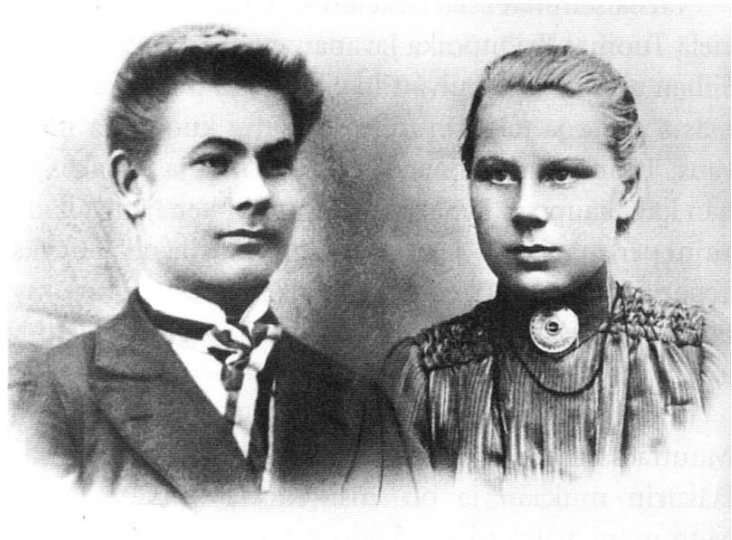
Isoisäni Martti Matikka oli maanviljelijä, liikemies ja hevospies. Hän laitatti navetat ja asuinrakennukset viimeisen päälle kuntoon. Hän kävi kauppaa kantakirjahevosilla ja ajoi kilpa-ajoissa. Hänen laittamiensa olivat ensimmäiset puimakoneet, jotka käyttövoimana tarvitsivat kahden hevosen hevostierron. Olin ensimmäisellä luokalla kansakoulussa, kun isäni osti polttomoottorin ja isommat puimakoneet. Lasten ja nuorten tehtävänä oli puidessa ajaa hevosta. Isoisäni teki aina hyvän kaupan, kun se kohdalle sattui. Hänen kouluistaan en tarkkaan tiedä, mutta luulen hänen olleen kansakoulussa.

Mummoni Anna Matikka oli Räisälän ensimmäisen kansakoulun ensimmäisiä oppilaita. Hän kertoi koulun olleen kaksiluokkainen ja kumpaakin luokkaa käytiin kaksi vuotta. Hän oli sivistynyt ja laajakatseinen ihminen. Hän luki paljon filosofista kirjallisuutta. Hänen kirjahyllyssään oli kuuluisien saksalaisten ajattelijoiden teoksia, joita ihmettelin jo lapsena. Samoin oli isänmaallisia ja uskonnollisia kirjoja. Oli myös joku Tuomas Javanaisen nimellä varustettu raamattu ja biblia. Todennäköisesti hänkin oli luku- ja kirjoitustaitoinen. Ja olikin. Muistan mummoni kertoneen hänen olleen harvoin luterin uskoinen ja ahkera kirjanlukija.

Isoäitini vaikutus oli suuri henkiseen kehitykseeni ja maailmankatsomukseni kehitykseen. Kuuntelin usein tuntikautia hänen viisaita keskustelujaan ja kannanottojaan lapsuudentoverinsa Liisa Vorneen kanssa. Naiset sanoivat: "Ei tuo tyttö viel mittää ymmärrä, saap täs haastaa iha vappaast." Minä ajattelin, että ovat aikaihmiset tyhmiä kun luulevat, etten minä käsitä kaikkea.

Äitini äiti Anna Matikka, o.s. Teperi, oli lukeneisuutensa takia sangen arvostettu ihminen paremmissakin piireissä. Hänen käydessään asioilla rovastin kansliassa hänet pyydettiin kahville saliin ja keskustelemaan ruustinnan kanssa, mikä ei suinkaan ollut tavallista ottaen huomioon sen ajan säätyerot. Hänen neuvonsa ja viisaat sanansa ovat olleet minunkin elämänohjeenani ja matkaeväänäni.

Äitini Maria Puukka, o.s. Matikka, oli ainoa lapsi. Hän oli syntynyt 23.8.1884 ja kuoli 10.12.1976. Hän avioitui samasta pitäjästä, Humalaisten kylästä, olevan Antti Puukan kanssa. Äitini ja isäni olivat kumpikin käyneet Uudenkirkon kansanopiston. Äitini oli käynyt kansakoulun, kiertävän karjanhoitokoulun, kutomakoulun ja ruuanlaittokursseja, lyhyempiä ja pitempiä.

Antti Puukka ja Maria o.s. Matikka. Yhteinen elämäntaival on alkamassa. Vihkiminen tapahtui 28.5.1911.

Joonas Puukalla oli seitsemän poikaa ja kaksi tyttärtä. Hän lähetti Yrjö-setäni kansakouluun, toisia lapsia ei. Isäni sanoi itkeneensä, kun häntä ei päästetty kouluun. Hän lähti sepän oppiin., oli ahkera ja säästi rahaa aina koulujen välillä ja kävi monet koulut. Ensiksi Uudenkirkon opiston, sen jälkeen 2-vuotisen Otavan maamieskoulun, sitten Mäkisen Ammattikoulun. Hän pääsi valtion ensimmäisen ajokalukoulun opettajaksi Suojärvelle ja sai suurempaa palkkaa kuin kansakoulunopettaja.

Suomi oli silloin Venäjän alamainen. Suomalaiset määrättiin Venäjän armeijaan asevelvollisuuttaan suorittamaan kolmeksi vuodeksi. Siitä hän eikä monet muut pitäneet, vaan täytyi jättää hyvä toimi ja lähteä Kanadaan. Amerikan reissulla hän viipyi muutaman vuoden. Kirjeenvaihto äidin kanssa tiivistyi Suomeen paluuseen ja avioliittoon. Puu- ja metallialan ammattilaisena hän sai Kanadassa heti töitä ja puolta suurempaa palkkaa kuin toiset. Säästäväisenä ja raittiina miehenä hänelle kertyi sievoiset säästöt. Rahan arvon ero auttoi vielä asiaa.

Suomeen tultuaan hän osti Suikalahden hovin, myi pois ja sai vähän voittoa. Tämän jälkeen olivat häät äitini kanssa. He asuivat kirkolla, ja isäni kävi työssä kirkkoa rakentamassa. Kirkon ovien sarrat ja penkit olivat isäni tekemät.

Kirkon valmistuttua vuonna 1912 isäni osti Räisälän Unnunkosken kylästä maatilan. Leskiemäntä Junna oli entinen omistaja. Evakkoon lähdettäessä oli Kattelus sen tilan omistaja. Siinä talossa olemme veljeni Arvon kanssa syntyneet. Se oli pieni tila, peltoa alle 10 ha. Siinä asuessamme isäni toimi tilanhoidon ohessa poliisina ja kävi kerran viikossa kansanopistolla opettamassa pojille käsitöitä.

Olin ehkä 4-vuotias, kun muutimme Kivipellon kylään äitini vanhempien siirtyessä eläkkeelle. Isäni osti rajalta toisen maatilan, joten peltoa kertyi 40 ha. Palveluväkeä oli naisia ja miehiä aina useampia. Tässä ympäristössä vietin lapsuuteni.

Tilamme oli ollut äitini suvulla vuodesta 1622 eli niin pitkään kuin tallessa olevat kirkonkirjat näyttävät. Tämän takia sai perheemme vuona 1939, ennen evakkoon lähtöä, sukukunniakirjan.

Kävin kansakoulua kolme luokkaa. Alakoulua ei silloin ollut. Lukemaan opeteltiin kotona ja kierto-koulussa. Kansakoulusta siirryimme vuotta nuoremman veljeni kanssa Käkisalmen yhteiskouluun. Olin siinä 12-vuotias. Matka oli hankala. Oli jalkataivalta Vuoksen rantaan yli puoli kilometriä, sen jälkeen veneellä kaksi kilometriä ja sitten yksi kilometri jalkaisin kosken ohi laivarantaan. Laivamatka oli noin 20 kilometriä. Eikä se asuntokaan ollut aivan lähellä laivarantaa. Oli siinä eväissä ja kirjoissa kantamista. Kuukausilomilla vain kävimme kotona. Loman jälkeen oli raskas päivä. Aamulla oli noustava kello 2 ylös. Laiva lähti kello 5, ja koulu alkoi kello 8. Koulussa ei sopinut torkkua eikä näyttää väsyneeltä. Kuri koulussa oli kova. Kävimme Käkisalmissa kaksi luokkaa, sitten muutimme Keskivuoksen yhteiskouluun. Minä kävin oppikoulua kolme luokkaa ja veljeni viisi luokkaa. Kävin vuonna 1929-30 kansanopiston Räisälässä.

Pallopeleistä neljä maalia, pesäpallo ja seinäpallo olivat tuohon aikaan muotia, samoin takimmainen pari ulos, poliisi ja rosvo sekä monenlaiset seuraleikit, joista meni pantti. Leikit olivat vain vapaa-aikoja varten. Työhön täytyi osallistua jo pienestä pitäen voimiensa mukaan. Karjan laitumelle vieminen ja tuominen kuului ilman muuta lapsille. Heinäkorjuun aikana kuormien paineleminen ja latoon ajo hevosella oli mieluisa homma. Uiminen töiden lomassa oli sangen virkistävää.

Isäni osti vuonna 1932 maatilan Viipurin maalaiskunnasta, Yliveden kylästä. Kirjoissa paikan nimi oli Strömsnäsin kartano. Isäni muutti tilan nimen Puukkalaksi, mutta yleisesti sitä kutsuttiin Alahoviiksi, myös postissa. Emme myyneet entisiä maita, vaan perhe jaettiin kahtia. Nuorimmilla sisarilla, Rauhalla ja Helmillä, oli kansakoulu tällöin menossa Räisälässä. Äiti jäi heidän kanssaan Räisälään ja minä jouduin isäni ja veljeni kanssa Alahoviin. Peltoa oli 60 ha, metsää ehkä 30 ha. Tila tuli meille irtaimistoinen ja palvelusväki siirtyi vanhoina työntekijöinä. Tilalla oli Fordson-merkinen traktori ja kaikki maataloustyökoneet, viisi hevosta, 30 lypsävää, kaksi isoa sonnia ja joku vasikka. Koski oli yhteinen Ylähovin kanssa. Koskesta saivat voimansa mylly, saha ja sähkölaitos. Minä olin emännän töissä. Meillä oli väki talon ruuassa ja söimme samassa pöydässä. Isän ollessa Räisälässä jouduin tekemään tilit päivittäin maitokuskin kanssa ja hoitamaan kirjanpidon.

Avioiduin 5.5.1935 nykyisen mieheni maanviljelijä Tauno Suutarin kanssa. Asuin muutaman kuukauden hänen perheensä kanssa samassa talossa Sakkalissa. Sitten muutimme ostotilalle Särkisalon kylään. Talossa oli heikot rakennukset. Kaikki oli rakennettava uudelleen: suuli, aitta, sauna ja navetta. Navettarakennus tehtiin tiilestä. Se käsitti saman katon alle tallin, sikalan, navetan ja karja-

keittiön sekä myös maito huoneen. Asuinrakennus ainoastaan jäi uusimatta. Sekin oli ensimmäisenä asuinvuonna katettava.

Talvisota alkoi 30.11.1939. Mieheni joutui rintamalle heti ja hevonen vietiin. Ennen joulua jouduttiin lehmät evakuoimaan kylän karjan mukana Härmään. Nuori karja joutui teuraaksi ja ties mihin. Itse jouduin 3-vuotiaan Sepon kanssa evakkoon Ilmajoelle. Sairalan asemalla oli joukko ihmisiä, jotka tunsin pienestä pitäen. He pyysivät minua huolehtimaan, että menemme oikeaan suuntaan ja oikeaan junaan. Ei silloin ollut junilla mitään aikataulua. Junat tulivat ja lähtivät epämääräisinä aikoina. Näin alkoi evakkotaival.

Aineistoa luovuttivat käyttöön Tauno ja Lempi Suutarin (o.s. Puukka) tytär Ritva Suvio (s. 1947), Arvo ja Lea Puukan (o.s. Pesonen) tytär Seija Honkanen (s. 1947) ja Sulo ja Rauha Seppälän (o.s. Puukka) tytär Raija Vuorensola (s. 1955).

* * *

"Lähtiessäni katsoin, kuinka ruispelto heilimöi ja lainehti vienossa tuulessa. Apila oli nupulla. Ilma ihania tuoksuja ja linnunlaulua täynnä. Oli niin kuin puukkoa olisi rin-taani työnnetty"

(Lempi Suutari: Toinen evakkoon lähtö.)